

Aleksandra Przybora
Instytut Kultury Polskiej
kulturoznawstwo - wiedza o kulturze, III rok

O przyszłości przepowiadania przyszłości

Tak Pytia Ateńczykom przed bitwą pod Salaminą radziła: „Tobie zaś znowu wyrzeknę to słowo jak stał niezawodne: [...] mury drewniane jedne nie będą zburzone i ciebie wraz z dziećmi ocalą. [...] Salamis, boski ty kraju! ty kobiet wytracisz potomstwo, gdy Demetry plon, ziarno, zasiewać się będzie lub zbierać.”¹ Temistokles odgadł właściwie, że mury drewniane oznaczać miały flotę, a kobiet potomstwo, które wytraci Salami, to Persowie. Nikt jednak nie udawał Greka twierdząc, że bezbłędnie rozumie co wieszczka miała na myśli. Niejasność to cecha wrodzona każdej skutecznej przepowiedni i niemal warunek konieczny jej spełnialności. Wiedziały to Greckie Pytie, wiedzieli zapewne szamani, czarownicy, media i wróżki od zarania dziejów. Chęć przewidzenia przyszłości towarzyszy ludziom od zawsze i każdy z nas z utęsknieniem choć raz myślał, jak dobrze byłoby wiedzieć, co będzie.

Wydaje się, że zjawisko zwane w psychologii prekognicją przeczy podstawowym prawom logiki i fizyki. Od zasady przyczynowości – najpierw przyczyna, potem skutek – nie odnotowano odstępstw jeszcze nigdy. A jednak wiara w możliwość „wyczucia”, co zdarzy się w przyszłości jest w ludziach zakorzeniona bardzo głęboko i nie należy wyłącznie do sfery wierzeń ludowych. W 2011 roku w uznanym branżowym magazynie „Journal of Personality and Social Psychology” opublikowano sugerujące realne istnienie prekognicji sprawozdanie z badań prof. Daryla Bema², wywoławszy tym samym burzę w mediach i środowiskach naukowych. Zgodnie z logiką czy też wbrew niej, przepowiednie nierzadko zdają się rzeczywiście sprawdzać, a to bezwzględnie domaga się wyjaśnienia. Z pomocą może przyjść rozumiana w specyficzny sposób kategoria intuicji, którą posługiwaliby się wszelkiej maści wróżbici i dzięki której formułowałiby oni niekiedy sądy, które z czasem okazują się być zgodne z prawdą.

Wbrew nieracjonalnym, *quasi* magicznym z nią skojarzeniom, intuicję należy według mnie określać jako błyskawiczne i nieuświadomione dokonywanie w umyśle obliczeń na podstawie wszystkich dostępnych przesłanek i wyciąganie z nich wniosków. Definicja ta doskonale współgra z tzw. komputerizmem, hipotezą stawianą przez kognitywistów, opartą na próbie zrozumienia i opisu umysłu na podobieństwo maszyny obliczającej – komputera (w Polsce propagowanej przez dr. hab. Marcina Miłkowskiego z Instytutu Filozofii i Socjologii PAN).

Czy zatem nie możnaby wyobrazić sobie wróżki idealnej, generującej przepowiednie o największym możliwym stopniu spełnialności – pod postacią komputera? Czy przyszłością przepowiadania przyszłości nie mogłyby być ultraszybkie maszyny o ogromnej mocy obliczeniowej, analizujące nieustannie wszystkie

dostępne informacje – poprzez, dajmy na to, dostęp do internetu – i na zasadzie rachunku prawdopodobieństwa przewidujące przyszłe zdarzenia? Niewyobrażalne jest, rzecz jasna, utworzenie maszyny, która bezbłędnie mogłaby określić co w przyszłości nastąpi. Jednak poprzez maksymalne poszerzenie dostępnych „supermózgowi” przesłanek i przyspieszenie procesu wnioskowania możnaby, być może, skonstruować źródło wiedzy o przyszłych zdarzeniach nieco bardziej godne zaufania niż wróżka przed szklaną kulą?...

Wróćmy jednak do Pytii. Czy szalejąca w delfijskiej świątyni kapłanka Apolla naprawdę o tyle była skuteczna, o ile potrafiła rozumowo wywnioskować strategię wojenne Persów czy Greków? Czy może talent jej był raczej talentem poetki, której misterne hasła głosiły jednocześnie wszystko i tegoż odwrotność?

Psychika ludzka wciąż wymyka się nauce. Najszybszy nawet komputer nie obliczy zawitości emocji, które kotłują się w głowach naszpikowanych najróżnorodniejszymi bodźcami ze świata i od innych. Mimo rozwoju technologii, tak jak tysiące lat temu, dziś również największą siłą każdej przepowiedni jest jej niejasność.

Zwłaszcza, gdy podda się ją interpretacji *post factum*.

PRZYPISY

1. Herodot, *Dzieje* (VII, 141)
2. Daryl J. Bem, *Feeling the Future: Experimental Evidence for Anomalous Retroactive Influences on Cognition and Affect*, [w]: „Journal of Personality and Social Psychology”, 31 January 2011, online: <http://caps.ucsf.edu/wordpress/wp-content/uploads/2011/02/bem2011.pdf> [z dnia 13.01.2017]